

147. oc. J. Poulik, Stari Moravane budući svuj stát. Argo II, 1963, 113—115.

148. oc. Ilona Kovrig, Das awarenzeitliche Gräberfeld von Alattyán. ZČ XVII, 1963, 266—269.

1964

149. Danilo in danilska kultura. Ljubljana 1964, 108 str. (70 tabel slik, 5 slik v tekstu, 4 priloge).

150. Kulturne ostaline na kolišču ob Resnikovem prekopu, odkrite 1962. Icta. Poročilo o raziskovanju neolita in eneolita v Sloveniji I, Ljubljana 1964, 25—46 (+ 21 tabel).

151. Rimska pot ob Resnikovem prekopu. Isto, 57—59 (+ 2 tabeli in 1 slika).

152. Pedro Bosch-Gimper. Argo III, 1964, 130—131.

1965

153. Slawische frühmittelalterliche Kulturreste im nordwestlichen Jugoslawien und östlichen Alpengebiet. Acta archaeologica Academiae scient. Hungaricae, 1965, 59—63.

154. Nekateri problemi podonavsko-balkanskega neolita. Situla 8, 1965, 165—175.

155. Neo- in eneolitski elementi na Ptujskem gradu. Poročilo o raziskovanju neolita in eneolita v Sloveniji II, Ljubljana 1965, 5—53 (+ 27 tabel).

156. Simpozij o teritorialni in kronološki razmejitvi Ilirov v prazgodovinski dobi. ZČ XVIII, 1965, 261—263.

157. Predgovor, v knjigi V. Lahtov, Problem trebeniške kulture, Ljubljana 1965, 7—8 (in redakcija vse knjige, objavljene po avtorjevi smrti).

158. Resnikov prekop pri Igu. Varstvo spomenikov IX, 1962—1964 [1965], str. 133.

1966

159. Zanimivi kulturni predmeti v neolitu jadranskega kulturnega kroga. ZČ XIX-XX, 1965-1966 (Zwitterjev zbornik), 65—80.

Bibliografija zajema Koroščeve knjige, razprave in članke (razen enega v Enc. Jug. 5 ter osmih v Enc. lik. umjet. 2-3), ne zajema poročil o delu arheološke sekcije pri SAZU (vključenih v poročila generalnega tajnika SAZU in objavljenih v ustrezni Letopisih SAZU) za l. 1947 ter 1950—1958, le izjemno pa vključuje tudi nekaj za Koroščevo delo in mnenje pomembnejših ocen (izven bibliografije je ostalo 87 knjižnih poročil in ocen, največ v AV, ZČ in Argu), ki so vse zajete v navedeni pokojnikovi bibliografiji.

Bogo Grafenauer

ANTON MELIK

1. I. 1890—8. VI. 1966

Komaj je stopil v pokoj — v sedemdesetem letu življenja po skoraj pol stoletja nepretrganega službovanja, garaškega znanstvenega dela, o katerem pričajo štiri desetine knjig in okrog štiristo zajetnih razprav, člankov, ocen in poročil,¹ organizacijskega znanstvenega dela (preko pol stotine knjig je šlo

¹ Biografski in bibliografski podatki so bili objavljeni v Letopisu AZU v Ljubljani I, 1947, 170—171 (do 1939); SBL II, 1953, 88—89; Univerza v Ljubljani, Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev, Ljubljana 1957 (do maja 1956); Geografski vestnik XXXII, 1960 (Melikov zbornik), 10—20 (do začetka 1960; sestavil D. Meze); bibliografija od 1960 naprej je v tisku v drugi knjigi Univerza v Ljubljani (do konca l. 1966, sestavil V. Melik). Gl. še M. Zagar, Prof. dr. Anton Melik, Objave Univerze v Ljubljani 1965—1966, št. 3, str. 197—200, in Sv. Hlesič, Anton Melik, Letopis SAZU 17, 1966, v Ljubljani 1967, 37—46 (z bibliografijo za čas po l. 1960, sestavljeno od D. Mezeta).

skozi njegove uredniške roke le pri SAZU in Geografskem društvu) in opravljanja najodgovornejših funkcij v univerzitetnem in javnem življenju — že nas je iznenadila novica o njegovi smrti in pritisnila na nas z vso težo dokončnega slovesa.

Prof. Melik si nikdar ni prizanašal z delom, o katerem je sodil, da je potrebno. Če je lahko gledal ob koncu svojega življenja z resničnim zadovoljstvom na svojo žetev, je bilo to več kakor zaslužen. Konec dvojnega monarhije je doživljal fant iz revne kmečke družine iz barjanske Orne vasi kot študent na Dunaju (1910—16, 1916 profesorski izpit iz geografije in zgodovine) in gimnazijski profesor v Ljubljani (1917—1927), ki je v svojih literarnih poskusih (1911—15) in v publicistiki, ki se mu je hitro in močno razmahnila med leti 1917 in 1920 (zlasti v Slovanu in Ljubljanskem zvonu), branil jugoslovansko misel v smislu preporodovskega omladinskega gibanja in z argumenti francoske revolucije in njene miselnosti, gledal v nastanku jugoslovanske države »največji preobrat« v slovenski zgodovini od propada slovenske svobode v zgodnjem srednjem veku naprej — ne brez mladostne utopične vere, da bo politična združitve pripeljala nujno tudi do kulturnega in nacionalnega zlitja vseh združenih narodov v enega — obenem pa kazal tudi mnogo smisla za socialne probleme in razumevanja za obe ruski revoluciji (1905 in 1917). Takoj po prelomu 1918/19 pa si je — v gotovo pravilnem spoznanju, da zahteva medsebojno zблиževanje najprej medsebojno spoznavanje — med Slovenci največ trudil za razširjenje znanja o zgodovini jugoslovanskih narodov in zemljepisu »Jugoslavije«, kakor je tedanji kraljevini sam nadel poznejše ime, v obsežnih poljudnoznanstvenih delih in srednješolskih učbenikih² za nižjo in višjo gimnazijo, prav tako pa tudi za znanje o Slovencih in Sloveniji med Srbi in Hrvati (poleg geografskega pregleda v knjigi Slovenačka, 1927, zlasti s članki v Stanojevičevi Narodni enciklopediji).

Ko je leta 1927 opravil doktorat (z disertacijo Kolonizacija Ljubljanskega barja) in bil nekoliko iznenada izbran za docenta (1932 za izrednega in 1938 za rednega profesorja) geografije na filozofski fakulteti, se je začela zanj dobesedno nova življenjska doba, ki pa je hkrati (po Hešičevih besedah) »za razvoj slovenske geografije najpomembnejša in — vsaj posredno — najplodnejša«. Na sebi najbližjem področju je mogel sedaj prof. Melik začeti s svojimi mladostnimi sanjami, tolikokrat izraženimi v publicistiki ob zlomu stare Avstrije, o organizaciji slovenskega znanstvenega dela, z zavestnim postavljanjem na lastne noge in osamosvajanjem nasproti srednjeevropskim geografskim šolam, ki so dajale okvir prejšnjemu razvoju geografije pri Slovencih. Razdobje do 1941 ni le obdobje najintenzivnejšega Melikovega osebnega dela, v katerem so leto za letom izhajale njegove dognane geografske razprave in knjige, marveč je še posebej njegovo delo v seminarju pokazalo, da je bil na čelo slovenske geografije v njeni odločilni razvojni dobi resnično postavljen pravi človek: razprave v Geografskem vestniku, različni podatki v Melikovi Sloveniji, še posebej pa skupni nastop seminarja v javnosti (Gospodarska struktura Slovenije v luči poklicne statistike in delavskega zavarovanja, 1939) so kazali, kako je znal profesor zvariti svoje študente v pravo delovno skupnost, kot se je razvila le še v redkih seminarjih naše univerze. Slovenska geografija je dobila v poldrugem desetletju resnično svojo posebno šolo, obraz te šole pa se je izražal najjasneje v Melikovem najzrelejšem in najbolj premišljeno napisanem delu, v obeh zvezkih prvega dela Slovenije, ki sta nam postala takoj po svojem izidu namizna knjiga ne le pri študiju geografije, marveč prav tako tudi pri iskanju odgovorov na vsa težka vprašanja o slovenskem položaju, ki jih je vedno ostreje in vedno težje postavljala bližajoči se vrtimec svetovne vojne.

Po osvoboditvi se je krogi Melikovih nalog bistveno razširil, delno vnovič v smislu njegovih davnih predlogov in zamisli (tako zlasti pri organizaciji dela v Slovenski Matici, kjer je uresničil del svoje zamisli še iz l. 1917, in pri vodstvu redakcije Enciklopedije Jugoslavije za Slovenijo), delno v dograjevanju

¹ ² Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev je izšla l. 1924 tudi za višje razrede srednjih šol (Ljubljana 1924, 223 str.), ki v bibliografiji v GV 1960 manjka.

njegovega dela med obema vojnama (organizacijsko delo pri geografskih zavodih SAZU, mentorstvo pri številnih disertacijah svojih učencev in sl.), delno tudi preko tega (republiški poslanec 1946—58, rektor 1946—1950, predsednik sveta za prosveto in kulturo LRS 1953—54 itd.). Vse to ga je delno trgalo od mirnega dela v njegovi lastni stroki, ki je bilo značilno v prejšnjih dveh desetletjih, delno pa ga je dopolnjevalo vnovič z bolj izrazitimi akcenti angažiranosti, tako da je Melik vnovič zaživel tudi v močnejši publicistični aktivnosti, podobno kakor ob svojih začetkih, vendar po desetletjih znanstvenega dela in v njem nakopičenem znanju z mnogo tehtnejšo in bolj dognano besedo. Ko so prenehale pritiskati potrebe boja za meje in ko je prof. Melik dokončal v začetku petdesetih let monografične preiskave, ki so se mu že dolgo pletle, se je vse njegovo delo usmerilo v dokončanje njegove »Slovenije«, sinteze vseh desetletij dela na terenu in študija za pisalno mizo. Tudi tu mu je bilo življenje naklonjeno, da je zmožal še dokončati to svoje monumentalno delo kljub boleznim, ki ga je grozila že zmotiti. Čeprav so se med tem njegovi učenci začeli že osamosvajati in obračati v različne smeri, se vendar tudi v njihovi šoli še vedno kažejo značilna izhodišča, ki jih srečujemo že pri njihovem učitelju.

Melikovo delo na področju geografije bodo brez dvoma analizirali in ocenjevali bolj poklicani od mene, saj je njegovo delo za zgraditev slovenske geografske šole najpomembnejše obdobje v razvoju te vede na Slovenskem in je postalo že del zgodovine te stroke. Vendar se Melikova antropogeografija ni nikdar ločila od druge stroke, kateri je zapisal svoje življenje, od zgodovine, tako da je preko polstoletno prijateljstvo in sodelovanje s prof. Kosom, ki izvira še iz študentskih let, v tem pogledu prav simbolično.

V prvi Melikovi publicistiki, v kateri obravnava južnoslovansko in slovensko nacionalno vprašanje, išče »osnove južnoslovanske zgodovine« in oboje rešuje z dokazovanjem utopične faze »naroda, ki nastaja« (Slovan 1917 in več razprav v Ljubljanskem zvonu 1918), je bila zgodovina celo poglavitvo Melikovo orodje. Čeprav ima njegova obsežna poljudnoznanstvena Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev (I-II/1—2, 1919—1920) poteze kompilacije in naglice, tako da so ocenjevalci (Hauptmann in M. Kos) opozarjali na nekatere vrzeli in neupoštevanje nekaterih momentov in podrobnejših del, kaže zaslužnost in pomen tega dela že dejstvo, da je ostala pri nas — če ne upoštevamo šolskih in pomožnih šolskih knjig — med obema vojnama edini obsežnejši priročnik svoje vrste in da celo danes za dobo po l. 1790 zanjo v slovenščini še nimamo nadomestila.

Ozka zveza pa se ni pretrgala tudi potem, ko se je Melik obrnil prvenstveno v geografijo. V Melikovi geografiji je vselej navzoč razvojni aspekt, ki sega nazaj in naprej — razlaga sedanjo podobo z njenim postankom in kaže tendence njenega razvoja. Že v samih njegovih geografskih analizah so spričo tega navzoči tudi za zgodovinarja pomembni elementi, tako da mora slovenski historik zaradi poglobljanja lastne stroke resnično poznati Melikova dela »od platnice do platnice«. Ob analizi postanka sodobne geografske slike pa je marsikje posegel neposredno v zgodovino pokrajine ali urbanskega naselja in prav bistveno vplival tudi na zgodovinsko raziskovanje.

To velja zlasti za oba njegova domača kraja: trikrat je preiskoval zgodovino osuševanja Barja in njegove kolonizacije kot ozadja njegove današnje poseljenosti in geografsko-gospodarske problematike (disertacija; knjiga Ljubljansko mostiščarsko jezero in dediščina po njem, 1946; razprava v Geografskem zborniku VIII, 1963), prav tako pa je trikrat (Geografski vestnik V/VI, 1928/29 in XXII, 1950, ter v knjigi Rast naših mest v novejši dobi, 1964) analiziral razvoj Ljubljane in ostanke starega v mestu, pri čemer je prav on prispeval nekaj sestavin k preobratu vsega gledanja na mestni razvoj, ki ga je pozneje dokazal S. Vilfan; žal obsežna knjiga o geografiji Ljubljane, ki je bila v osnutku gotova že l. 1956, doslej še ni izšla. Kakor je razpravljal o zgodovinskih pogojih tudi glede postanka ostalih mest na Slovenskem (GMS XX, 1959), je zajel vse podeželje tudi z zgodovinskimi elementi pri razpravljanju o tipih naselij (GV IX, 1951), o kmečki hiši in zemljiški razdelitvi (Slovenija I/2), še posebej pa pri obravnavanju kozolca v svoji pomembni monografiji o tej posebnosti

slovenskega kmečkega gospodarstva (Kozolec na Slovenskem, 1931) ter o mlinih na Slovenskem (GV XXV, 1953). Še više v pokrajini je segel z obravnavanjem planin (Planine v Julijskih Alpah, 1950; Izvenalpske planine na Slovenskem. Geografski zbornik IV, 1956), kjer je podal okvirni razvoj vsega planinjenja na Slovenskem od zgodnjega srednjega veka do naših časov in ne le njegove geografske problematike. Prav posebej pa ga je zanimal promet, kjer je kratko podal vso zgodovino železnic (Slovenija 1/2), pa se spuščal tudi v povsem zgodovinska vprašanja cestnega prometa (Prometni položaj Raščice v Trubarjevi dobi, Drugi Trubarjev zbornik, 1952). Seveda je najbogatejši v teh pogledih zlasti prvi del njegove Slovenije, kjer je skušal očrtati ves razvoj naselitve, postanek narodnostnih mej, demografski razvoj zadnjih sto let, agrarni in ne-agrarni razvoj v gospodarstvu in še mnogo drugih za zgodovinarja pomembnih strani slovenske preteklosti; marsikaj podobnih krajevnih ali pokrajinskih elementov pa je raztresenih tudi v regionalnih opisih v štirih knjigah drugega dela Slovenije in v številnih razpravah o posameznih okoliših. Sodobna slovenska agrarna geografija raste v svojih temeljih prav iz te Melikove usmerjenosti, le da, žal, ne kažejo vsi avtorji tistega intimnega razmerja do zgodovinskega načina dela, ki je bil Meliku domač že izza njegovega študija na univerzi.

Bogo Grafenauer